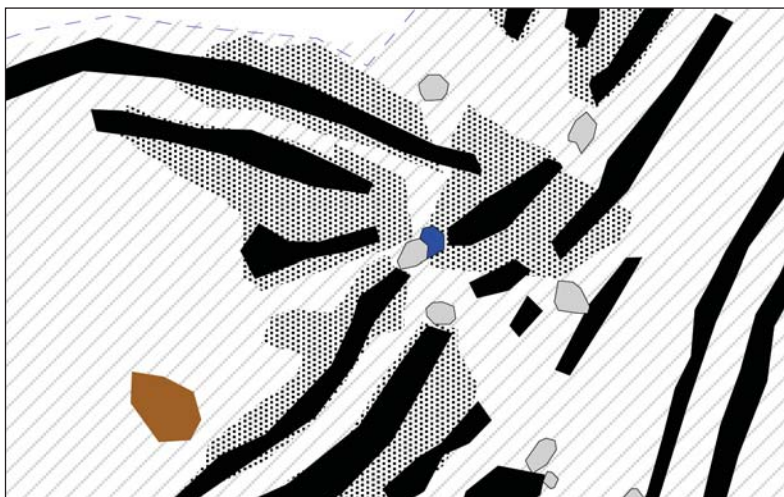

Fornvård / arkeologisk förundersökning

Kåperyd - ett skadat gravfält

– återställning av fornlämning 28 som skadats genom markberedning

*Måsarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2005:39

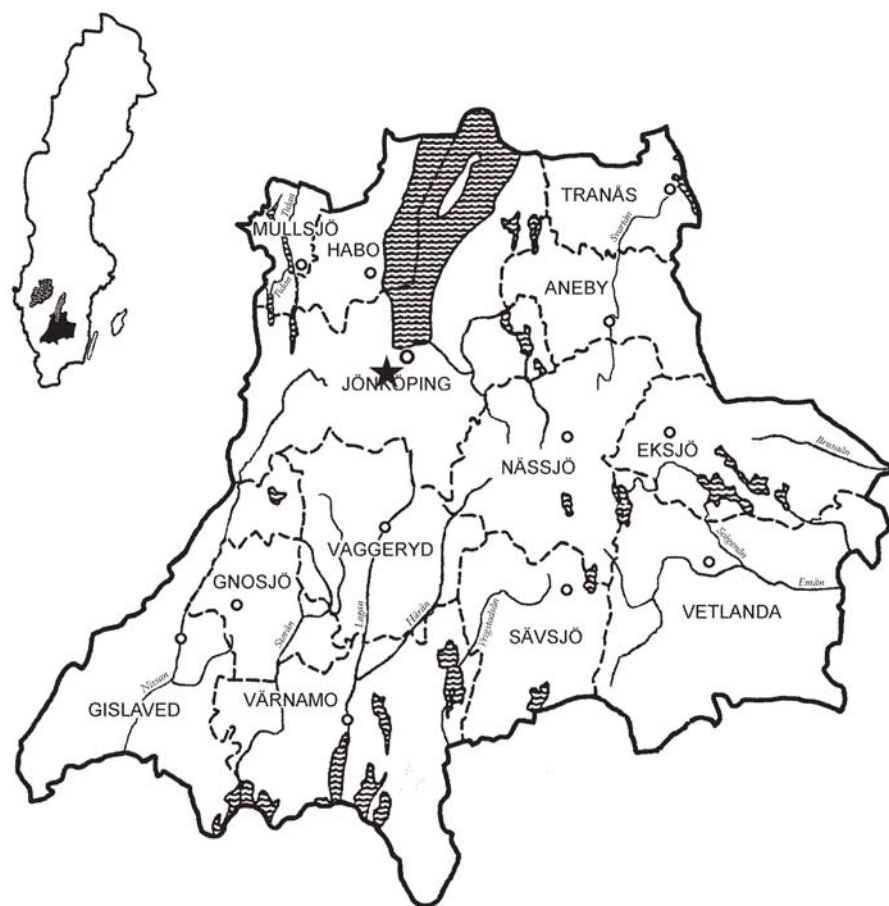
Jörgen Gustafsson & Mikael Nordström

Fornvård / arkeologisk förundersökning

Kåperyd - ett skadat gravfält

– återställning av fornlämning 28 som skadats genom
markberedning

*Måsarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport, foto och renritningar: Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström

Digital kartbearbetning: Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström

Grafisk design: Anna Stålhammar Lorentzi

Tryckning och distribution: Marita Tidblom

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

Jönköpings läns museum
Box 2133
550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00.
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Innehåll

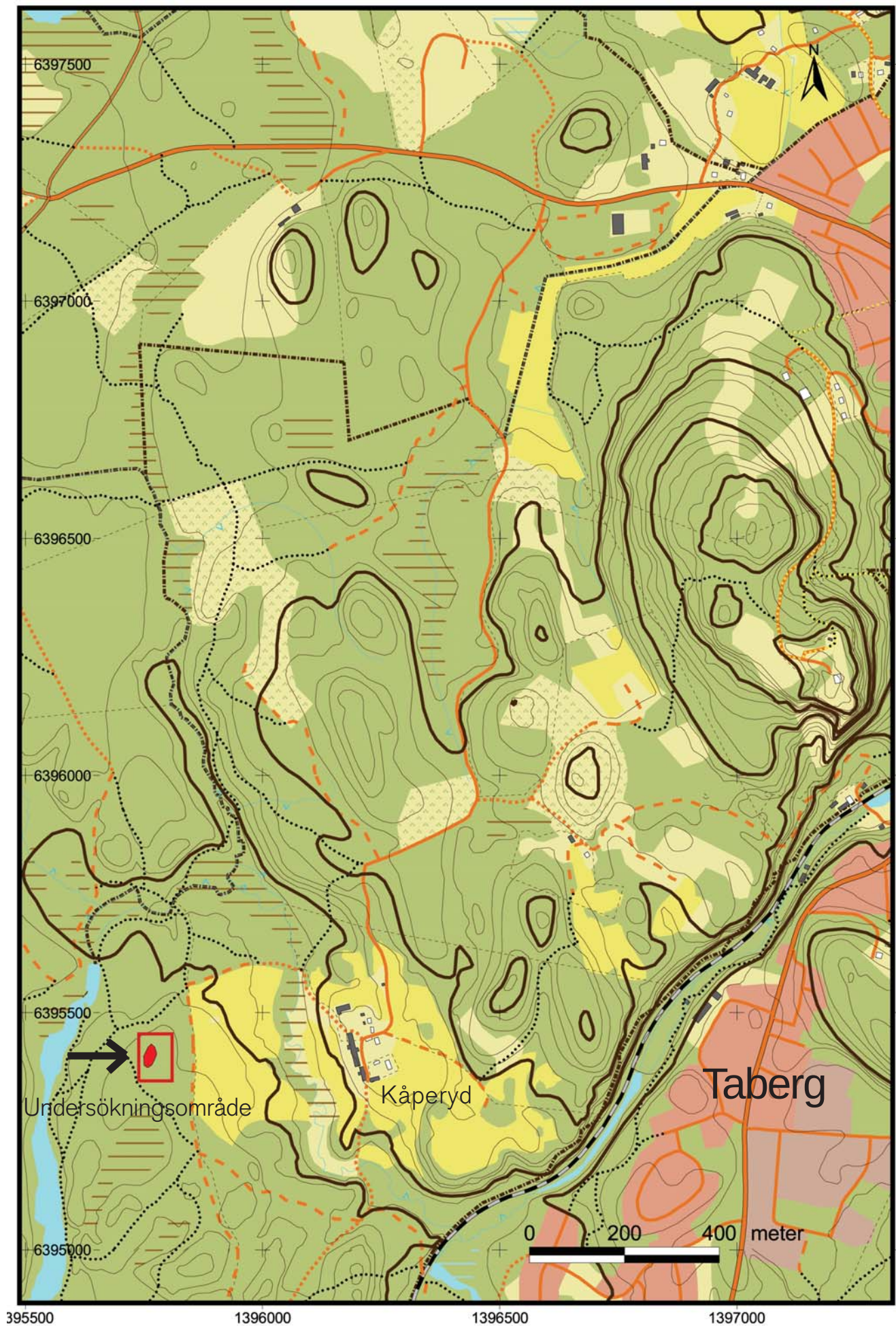
Inledning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Målsättning och metod	5
Undersökningen	6
Sammanfattning	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8
Referenser	8

Bilagor

Bilaga 1	Karta över gravfältet
Bilaga 2	Översikt av skadorna
Bilaga 3	Detalj över skadorna

Figurer

Figur 1	Utdrag ur den digitala fastighetskartan.	4
Figur 2	Markberedningsspår i riktning mot grav A.	5
Figur 3	Kåperydsgravfältet fotograferat från Tabergs topp.	6
Figur 4	Kåperydsgravfältet från luften.	6
Figur 5	Stenen i grav A flyttas på plats igen.	7
Figur 6	Gravfältet efter återställandet.	7

Figur 1. Utdrag ur den digitala fastighetskartan 6D9j.Fornlämning 28 i Måsarps socken markerad på kartan inom den röda ramen.

Inledning

Jönköpings läns museum genomförde under en dag i oktober 2004 samt fyra dagar i september månad år 2005 en arkeologisk förundersökning av gravfält RAÄ 28 i Kåperyd, Månsarps socken i Jönköpings kommun. Undersökningen föranleddes av att det i juni 2004 upptäcktes att stora delar av gravfältet hade markberetts, trots att länsstyrelsen i sitt beslut om skogsbruksåtgärder angivit att markberedning inte fick ske närmare än 50 meter från gravfältet.

Gravfältet består enligt Riksantikvarieämbetets fornminnesregister av tre domarringar och tre kvadratiske stenkretsar inom ett ca 30 x 15 meter stort område. Vid fornminnesinventeringen 1954 registrerades ytterligare fyra kvadratiske stensättningar *flertalet med gemensamma hörnstenar* men dessa kunde man ej med säkerhet identifiera vid revideringsinventeringen 1984. Uppdragsgivare var Södra skog. Ansvarig för förundersökningen var Mikael Nordström, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Figur 2. Markberedningsspår i riktning mot grav A. Foto från väster: Mikael Nordström.

Topografi och fornlämningsmiljö

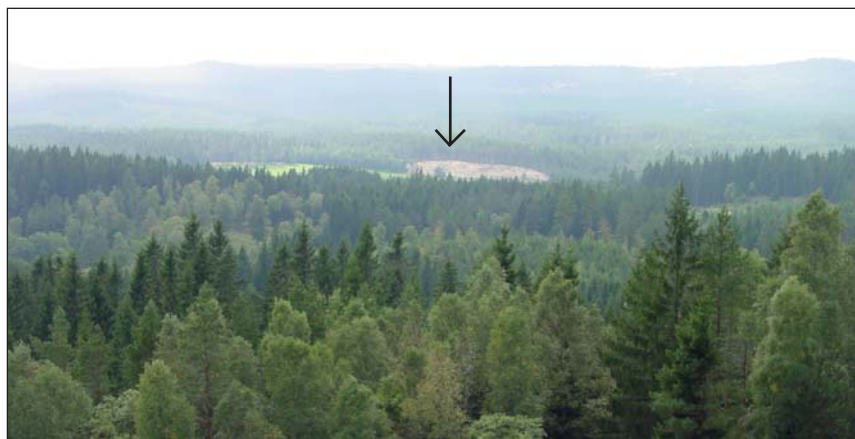
Gravfältet ligger i ett kuperat landskap och är beläget på en höjdrygg ca 500 meter väster om Kåperyds gård. Gravfältet angränsar också till Tabergs naturreservat. Området öster om gravfältet består mestadels av ängsmark tillhörande gården. I övrigt omges det av uppvuxen granskog.

Fornlämningsbilden i området domineras av järnframställningslämningar, främst sentida som relaterar till Tabergs bergsbruk men också äldre som t.ex slaggvarpar. Det finns också gravfält från äldre järnålder i närområdet, bland annat RAÄ 25 (Boerydsgravfältet) och RAÄ 26.

Målsättning och metod

Den arkeologiska förundersökningen syftade till att fastställa hur stor del av gravfältet som skadats samt att skapa ett underlag för beslut om eventuella vidare åtgärder. Arbetet syftade även till att utreda huruvida det fanns andra hittills okända gravar eller andra typer av lämningar inom det skadade fornlämningsområdet.

Metoden var att detaljkartera alla skador och alla befintliga lämningar. Samt att handrensa de skadade ytorna och vid behov sålla delar av det upplöjda materialet. Handrensningen syftade till att lokalisera redan blottlagda gravgömmor (där brända ben kunde ses i markytan) eller andra typer av anläggningar. I samband med handrensningen skulle också avsökning med metalldetektor ske.

Figur 3. Kåperydsgravfältet, beläget på den öppna ytan i mitten, fotograferat från Tabergs topp. Foto: Jörgen Gustafsson.

Undersökningen

I oktober 2004 gjordes en översiktlig kartering (med totalstation) av de uppkomna skadorna. De tre domarringarna tycktes ha klarat sig från markberedningen, men de tre kvadratiske stenkretsarna var mer eller mindre förstörda. Brända ben påträffades inom två av de fyrsidiga stenkretsarna.

I samband med årets undersökning detaljkarterades alla markberedningsspår som ligger på och i anslutning till gravfältet (se bilaga 2). Sedan handrensades de frilagda ytorna inom gravkonstruktionerna. Materialet från ytorna sållades och även en del av de upplöjda dumphögarna. Ytterligare brända ben framkom i grav A, dock i ringa mängd. Spår av eventuell brandgrop i form av grönbrun humös sand påträffades i samma område som de brända benen. I grav B påträffades också ett litet antal brända ben men inga spår av brandgropen. Dock handrensades inte större yta än absolut nödvändigt (se

Figur 4. Kåperydsgravfältet. Flygfoto: Leif Gustafsson.

bilaga 3). De brända benen i grav A och B representerar minst två skilda begravningar. Både innan och efter handrensningen söktes skadorna över med metalldetektor, dock utan några resultat.

Vad man kan konstatera efter undersökningen är att gravarna inte har skador av den omfattning som tidigare befarades. Markberedningen har förvisso medfört markskador på gravfältet men har med största sannolikhet inte skadat några gravgömmor utom en ytlig skada på brandgropen i grav A och möjligen grav B.

Eftersom undersökningen inte visade på några omfattande skador på gravsättningar eller brandgropar beslutades det i samråd med Länsstyrelsen att gravfältet skulle återställas inom ramen för förundersökningen. Det beslutades också att de brända benen skulle återdeponeras i gravarna. Återställningen genomfördes genom att lägga tillbaka den sand och torv som plöjts upp vid markberedningen samt att i största möjliga mån återdeponera benen där de påträffades. Den sydvästra hörnstenen i grav A hade vid markberedningen rubbats. Den flyttades med hjälp av maskin tillbaka till sitt ursprungsläge.

Figur 5. Stenen i grav A flyttas på plats igen. Foto: Mikael Nordström.

Figur 6. Gravfältet efter återställandet. Endast stenen längst till vänster i bild återstår att lägga tillbaka i sin grop. Foto: Mikael Nordström

Sammanfattning

Jönköpings läns museum har under en dag i oktober 2004 och fyra dagar i september månad 2005 undersökt och återställt skador på gravfält RAÄ 28 i Månsarps socken, Jönköpings kommun. Skadorna, som uppkom våren 2004, bestod av markberedningsspår över de södra delarna av gravfältet. Enstaka brända ben framkom vid handrensningen samt en eventuell brandgrop. Skadorna var dock ej större än att det beslöts att en återställning kunde ske inom ramen för förundersökningen. Jord och torv som låg uppkastat intill markberedningsspåren lades tillbaka. Inom gravfältet avlägsnades även ris och granplantor.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:	431-7598-04
Jönköpings läns museums dnr:	224/04
Beställare:	Södra skog, Vätterbygdens skogsbruksområde
Fält- och rapportansvarig:	Mikael Nordström
Fältpersonal:	Jörgen Gustafsson
Teknisk inmätning:	Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström
Fältarbetstid:	050905–050909
Län:	Jönköping
Kommun:	Jönköping
Socken:	Månsarp
Fastighetsbeteckning:	Kåperyd 1:163
Belägenhet:	Ekonomiska kartans blad 6D9j
Koordinater:	x 6395378 y 1395762
Undersökningsyta:	ca 1500 kvadratmeter
Fornlämningsnummer:	RAÄ 28
Fornlämningstyp och tidsperiod:	Gravfält, romersk järnålder/folkvandringstid

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister.

